

A selmeczi bányász- és erdőszakademia történetének rövid vázlata.

Erdödi Adolf-tól.

1762-ben Ő cs. és apostoli kir. Fölsége Mária Terezia Selme-
czen a vegytan és kohászat számára tanszéket állítani méltóztatott. Első
tanárul Jacquin Miklós nevezetett ki 1763-ban 2000 p. ftnyi fizetéssel.

1765-ben a Matematika számára is alapított tanszék, mely
tudomány itteni első tanárát Boda Miklósnak hitták. Bányászakademiává
azonban e tanodát csak 1770-ben alakították. A tanfolyam három évig
tartott és a bányász tudományokon kívül a 3-ik tanévben az erdőgaz-
dászat is előadatott. Később és nevezetesen 1808-ban Selme-
czen külön erdőszeti intézet alapított két évi tanfolyammal; ennek első ta-
nárul Dr. Wilkens nevezetett ki.

A selmeczi akademia nem sokára világhírvé vált és abba nem
csak az osztrák birodalom de Európa minden részéből sereglettek össze
az ifjak; a birodalmon kívüli idegenek közt nevezetesen számos angol,
francia, spanyol, portugalli, dán, svéd, orosz és lengyel végezte Sel-
meczen tanulmányait. De nem csak fiatalok, hanem meglelt emberek
sőt jó hírű tudósok is itt iparkodtak ismereteket szerezni vagy gyara-
pitani.

Később azonban az idők szelleme e tanintézetet messze tulszár-
nyalta. Az akademia pangásnak indult. A külföldiek legnagyobb része
Freibergen kezdé keresni a bányász tudományok forrását. 1846-ban
segíteni akartak a dolgon; új tantervet készítettek, mely a bányászti és
erdőszeti tanok fejlettségének, a tudományok egy idejű színvonalának
megfelelt.

1846-ban azon kívül a selmeczi erdősztanoda-
akademia czimet nyert.

Az említett új tanterv szerint a bányászok számára négy — az
erdőszökére három év alatt a következő tantárgyak adattak elő:

- 1, a bányászok és erdőszökök számára közösen:
elemi és felsőbb matematika, természet-és eröműtan, vegytan,
polgári építészet, üzletbeli irálytan és irodai rendtartás, táj-
latrajz, mértani és látarányrajz, építészeti rajz, gépészeti rajz,
- 2, egyedül a bányászok számára:
ásványtan, föld-és kövülettan, az erdőszet vázlata, bányamivelés-

és értéktés tan, bányajog, bányamértan, bányagéptan, kohászat és kémlestan ide értve a beváltási rendszer, a pénzverés és a sófőzés tanát is, bányászati számvitel,

3, egyedül az erdőszök számára:

általános természetrajz, földisme-és talajtan, erdőszeti természetisme, az erdőtenyésztés és használat tana, az erdőrendezés-az erdőkezelés tana és az erdőszeti mértan.

A tanulók bányászokra és erdőszökre, rendesekre és rendkívüliekre osztottak.

A rendesek az összes tantárgyakat még pedig a megszabott sorban köteleztettek hallgatni. Csak ők tarthattak igényt állami segélypénzre és jól végzett tanulmányok után állami hivatalra. Fölvételi feltételek: legalább 18 éves kor és jól végzett bölcsészeti tanulmányok vagy főreáltanoda.

A rendkívüliek szabadon választhattak tantárgyat és tanrendet, 18 éves korukon alól azonban ők sem vétettek föl.

E tantervvel a selmeczi akadémia világhire második korszakának vélték alapját megvethetni, de közbejött a gyászos kimenetű 1848 és a tanulók száma, mely addig a 300-at rendszeren meghaladta, 1850-ben 84-re süllyedt. E szám ugyan a következő évben ismét 133-ra emelkedett, a selmeczi akadémia azonban úgy látszik — nem csak európai, de birodalmi jelentőségét is örökre elvesztette.

Azóta ugyanis Leoben-ben és Příbram-ban új bányászati, a már létezett Máriabrunn-in kívül Aussee-és Weisswasser-ben új erdőszeti tanodák alapítottak, melyek a nem magyarhoni tanulók legnagyobb részét elnyelik.

1862-ben ismét új tanterv szerint kezdettek tanítani. A bányászok most négy év az erdőszök azonban két év alatt köteleztetnek a tanulmányok nem kis halmazával megbirkózni.

A bányászoknak ugyanis következő tantárgyakat adnak elő:

az 1-ső tanévben természettan és vegytan, bötüszámtan, mértan és háromszög tan, felső matematika, általános erömütan, gyakorlati mértan, mértani rajz;

a 2-dik tanévben vegytan, ásvány- föld- és kövülettan, általános gépépítészettan, géprajz, az erögéptan elemei;

a 3-dik tanévben építészettan, gépépítészet, kohászat, érczkémlés és pénzverés, bányamivelés;

a 4-dik tanévben bányamivelés, kohászat, bányagépépítéset, az erdőszet vázlata, bánya-kohó-és erdőüzlet, törvénytudomány és váltójog, a szerződések, szolgalmak és a bányajog tanai.

Az erdőszök a következő tanulmányokat hallgatják:

az 1-ső tanévben természet- és általános vegytan, bötüszám-mér- és háromszög tan, mértani rajz, építéset, építészeti rajz, általános természetrajz, földisme-talaj- és légtünettan, szerves vegytan és tájlatrajz,

a 2-dik tanévben pedig erdőrendezés és kezelés, erdőmivelés, tenyésztés és használat, erdőszeti növénytan, erdőszeti mértan, bánya- kohó- és erdőüzlettan, törvénytudomány és váltójog. Az akadémiai ifjuság bányászati és erdőszeti része rendes hallgatókra és vendégekre oszlik. Rendes tanuló mindenki lehet, a ki főreáltanodát vagy főgymnásiumot végzett. A polytechnikumon vagy egyetemben jó sikerrel hallgatott tudományok ismétli tanulásától mindenki fölmentetik. Állami segély pénzre csak a rendesek tarthatnak igényt, valamint bányászati állami hivatalra is. Erdőszeti állami hivatalt mindenki nyerhet, a ki az erdőgazdák állami vizsgáját jól megállotta.

Vendégnek mindenki jöhet, a ki legalább is 18 éves és elegendő előkészülettel bir, hogy a tantárgyakat megérthesse. Vendégek a tanrendszer szerint vizsgát nem tehetnek, semminemű bizonyítványt nem kaphatnak, ha erre kivételkép az akadémiai igazgatóságtól nem nyerne engedélyt.

A ki a tanulók sorába akar lépni, annak iskolai bizonyítvánnyal és keresztlevéllel ellátott kérvényt kell legkésőbb minden év September 20-dig beadni e czim alatt: *An die Wohllobliche k. k. Berg- und Forst-Akademie-Direction in Schemnitz.*

A tanév October 1-ől Julius végéig tart. A selmeczi élet a tanulókra nézve, ha csak a nélkülözhetlent vesszük tekintetbe körülbelül következő költséggel jár havonként:

szállás	1 ft. 50 kr.
fűtés	1 " 50 "
szolgálat	1 " — "
ruhamosás	1 " — "

Átvitel 5 ft. — kr.

	Attétel	5 ft. — kr.
világítás	1 „ — „	
reggeli (zsemlye és tej)	1 „ 55 „	
ebéd	8 „ — „	
vacsora (zsemlye és tej)	1 „ 55 „	
(húsféle)		6 ft. —

Összesen 17 ft. 10 kr.

és húsféle vacsorával 21 ft. 55 kr.

Az egész tanév tehát a föntebbiekre nézve 171—215 ft. 50 kr. kerül. Számítsuk ide még a ruházatra, haza s vissza való utazgatásokra, könyvekre, mulatságra s egyéb előreláthatlan kisebb kiadásokra való költséget, és nem sokat hibázunk, ha azt mondjuk, hogy a tanulónak évenként 250—300 o. é. forintra van szüksége. Van azonban nem egy szegény fiú itt is, a ki 200 flt. és még kevesebbel is eltengődik.

Különben a szegény fiúkon némileg a segélydíjak is segítenek. Ezek évenkénti 210 o. é. forintban vannak megállapítva. Illy segélypénz a bányászoknak 15—20 az erdőszököknek 12 adatik. Abban csak rendes tanuló részesülhet és az is csak úgy, ha jól tanul és törvényes szegénységi bizonyítvánnyal bír. E segélypénz csak az akadémiai tanszak folyamára szóll s az évenként megürülő segélypénzek száma, mely az erdőszökökre nézve jelenleg 12, mindig a tanév végével szokott köröztetni és a hivatalos lapok útján köztudomásul adatni. Hozzá tesszük, hogy a segélypénzt rosz tanulás vagy helytelen magaviselet folytán rövidebb időre, de egészen is el lehet veszíteni.

Ez értekezés befejezéseül ide igtatjuk, hogy 1862-ben a tanulók száma 229-re rúgott. Ezek közül hallgatta a bányászatot 132 rendes és 13 vendég, összesen 145 tanuló; az erdőszöket pedig 62 rendes és 22 vendég, összesen 84 tanuló. Nemzetiségre nézve a bányászok közt volt 38 magyar, 21 morva, 21 osztrák sziléziai, 18 cseh, 17 lengyel, 13 osztrák, 5 salzburgi, 5 tiroli, 3 kraini, 1 bajor, 1 karinthiai, 1 olasz és 1 porosz sziléziai.

Az erdőszökök között pedig volt:

az 1-ső tanévben 17 magyar, 1 kraini, 1 morva, 1 osztrák sziléziai és 1 stíriai,

a 2-ik tanévben 34 magyar, 4 lengyel, 2 cseh és 1 salzburgi; a vendégek közt pedig, kik részint az első részint a másod évi

tantárgyakat hallgatták, volt 17 magyar, 2 cseh, 2 morva és 1 poroszziléziai.

Az erdőszők között tehát összesen 68 magyar és 16 nem magyar tanuló volt.

T. olvasóink kétségkívül emlékeznek még azon e lapokban is közölt örvendetes tényről, mikép a nm. magy. kir. Helytartó Tanács Ö cs. és apostoli királyi Főlségéhez azon legáltalánosabb kérelemmel járult, hogy a selmeczi bányász- és erdőszakademiában az erdőszeti tanfolyamra nézve magyar tanszékek felállítását legkegyelmesebben engedményezni s ez által a magyar erdőszeti szak képezését elősegíteni méltóztassék.

Volt-e e kérvénynek szilárd alapja, méltányosabb-e, ott, hol 84 tanuló közt 68 magyar van, mást vagy pedig a magyart választani tannyelvül, azt megítélni nyájas olvasónkra bizzuk.

Különfélék.

A fa nedszívó tulajdonságáról. Ez alatt a fának azon képességét értjük, mellynél fogva az a lég nedvességét magába szívja. Evvel némely fanemek inkább bírnak, mint a tölgyfa, mások kevésbé, mint a hársfa. E tulajdonság a szerszám vagy deszkának használandó fánál azért oly kellemtelen, mert a fa a nedvesség fölvétele által téremjét változtatja, miután ekkép nem csak hogy felduzzad, de egyenlőtlenül kiszáradva, meg is vetemlik. Azért nem annyira alkalmas a tölgyfa oly deszkákra, melyek a levegőnek vannak kitéve, mint a tűlevelek. Ez annak is oka, hogy az ily fából készült szerszám oly vidékeken nem használható, melyek levegője felváltva nagyon nedves és igen száraz, hol a tél igen nedves a nyár pedig nagyon száraz.

Valamit azonban az erdősz is tehet, hogy a tölgyfa e hátrányos tulajdonságát eltávolítsa, mely az asztalosokra nézve annak felhasználását, ha csak nem bírnak igen régi készletekkel, igen bajossá teszi. A nedvességet t. i. kevésbé a farost mint az elszáradt fanedv szívja magába. Ez a télen vágott fában sokkal nagyobb mennyiségben létezik, mint a nyáron vágottban, mely utóbbiból az sokkal rövidebb idő alatt kigőzölög, ha a fa lehámoztatik s a nap és lég befolyásának kitétetik. Ez természetesen annál tökéletesebben történik, minél kisebb da-